

De minister en de amateurs

Op woensdag 29 januari 1992 vond in de grote zaal van de Boekmanstichting een drukbezocht symposium plaats over de kunstbeoefening door amateurs. Directe aanleiding was de verschijning van het rapport *De kunstzinnige burger*, een onderzoek uitgevoerd door Wim Knulst en Paul van Beek van het Sociaal en Cultureel Planbureau, in opdracht van het stafbureau culturele zaken van het ministerie van WVC. Het symposium werd ingeleid door mevrouw H. d'Ancona, minister van WVC.

Centraal in het onderzoek staat de constatering dat Nederland beschikt over een enorm potentieel aan musicerende, acterende, schilderende en fotograferende amateurs. Deze groep, zo blijkt, is sinds 1975 qua volume opmerkelijk stabiel gebleven: in 1987 waren 6,4 miljoen mensen – georganiseerd of ongeorganiseerd – actief als amateur. Dit cijfer contrasteert met het almaar teruglopende bezoek aan schouwburg, bioscoop, concertzaal en de afnemende belangstelling voor het lezen van cultureel waardevol geachte boeken. Onder de ‘overblijvers’ blijken de amateurs het leeuwedeel te vormen van de regelmatige bezoekers aan kunstvoorstellingen. Amateuracteurs bezoeken het professionele toneel, amateurschilders lopen galerieën en musea af en de bezoekers van concerten bestaan voor een niet onaanzienlijk deel uit amateurmusici. Voorkeur voor beoefening van een specifieke muze lijkt te worden weerspiegeld in het patroon van belangstelling voor het professionele aanbod. Factoren als inkomen of opleiding spelen bij deze samenhang geen doorslaggevende rol.

Deze onderzoeksbevindingen worden in de wandelgangen, zo bleek althans op 29 januari, vertaald in de volgende veronderstelling: naarmate de activiteiten die mensen zelf op cultureel gebied ontplooiën beter aansluiten bij

een bepaald professioneel aanbod, groeit ook de belangstelling en de waardering voor dat aanbod. Daarmee dreigt de amateuristische kunstbeoefening het nieuwe fundament te worden van het nationale kunstbeleid. *De kunstzinnige burger* lijkt de minister te hulp te komen in haar strijd tegen de cultuurpolitieke consequenties van het teruglopende bezoek aan de podiumkunsten. Het succes van cultuurparticipatie wordt immers merkwaardig genoeg nog steeds eenzijdig afgemeten aan het bezoek aan culturele accommodaties. Het was, zoals zij tijdens de inleiding op het symposium verklaarde, ‘alleen nog zaak om ervoor te zorgen dat de inzichten ook hun juiste beleidsmatige vertaling krijgen’. Uitgekiende managementplannen, goed doordachte verkoopstrategieën en brede activiteiten op het terrein van de public relations hadden het tij van lage bezoekcijfers tot op heden niet gekeerd. Volgens de minister lagen de problemen ook op een ander niveau. Zij waagde zich zelfs aan de cultuurpolitieke stelling dat er iets fundamenteels mis is als er geen relatie (meer) bestaat tussen de cultuur van het ‘volk’ (lees: amateurs) en de cultuur van de ‘elite’ (lees: professionals). ‘Dat is’, zo hield zij haar gehoor voor, ‘als wanneer de verschillende delen van een lichaam niet langer op elkaar betrokken zijn’. Een fraaie organische metafoor, direct ontleend aan het cultuurpolitieke arsenaal van haar inmiddels legendarische voorganger, prof.dr. G. van der Leeuw, minister van OK en W in het eerste jaar na de oorlog.

Er bestaan tal van beleidsonderzoeken die nooit enige consequenties hebben gehad. Zal het met *De kunstzinnige burger* anders gaan? Het onderzoek naar de ‘vergeten participant’ is uniek omdat voor het eerst een systematisch overzicht wordt gepresenteerd van de omvang en de kwantitatieve ontwikkeling van de

amateuristische kunstbeoefening in de afgelopen drie decennia. De conclusies bieden vele aanknopingspunten voor aanvullend – kwalitatief – onderzoek naar de eigenschappen van de ‘kunstzinnige burger’, de relatie tussen amateurs en professionals in de kunstbeoefening en, in het verlengde hiervan, de relatie tussen actieve en receptieve cultuurparticipatie. Het zou bijvoorbeeld zinnig zijn nader te zoeken naar de mate en aard van interdependentie van amateurs en professionals. In dat geval zou een attenderende omschrijving moeten worden gegeven van amateuristische kunst. De exposerende zondagsschilderes krijgt dan wellicht een wat andere positie dan bijvoorbeeld de trommelaar in een fanfare.

Op de 29e januari hadden de verzamelde deskundigen nog geen scherp beeld van de mogelijke beleidsimplicaties van *De kunstzinnige burger*. De plotselinge ontdekking van het massale ‘actieve cultuurparticiperende publiek’ vermocht beleidsambtenaren noch onderzoekers te verleiden tot prognostische uitspraken over het toekomstig beleid. Er werd verwezen naar het ‘professionele’ AK/KV-veld, een sector waarin de afgelopen jaren op rijksniveau overigens fors is bezuinigd. De vraag dient zich aan of de amateur, in de rol van passieve of actieve cultuurparticipant, als schrager van het cultuurbeleid uit de schaduw gehaald moet en wil worden. Uit het onderzoek is immers niet gebleken dat hij/zij daar de afgelopen decennia behoefte aan had.

Het tot nu toe gevoerde debat blijft hinderlijk steken in een onoverbrugbare tegenstelling tussen cultuurparticipatie en kwaliteits(bevorderings)beleid. Hoewel de minister benadrukte optimistisch te zijn over de cultuurparticipatie in Nederland, beperkte het noodzakelijke cultuurpolitieke debat op 29

januari zich tot een geforceerde poging om de kwaliteit van de amateurkunst en de kwaliteit van het professionele kunstaanbod onder dezelfde beleidsnoemer te brengen. Pogingen om uit deze ‘politieke agendadwang’ te ontsnappen kwamen niet van de ambtenaren van WVC, noch van de politieke partijen en, wellicht verbazingwekkend, ook niet uit de kring van de amateuristische kunst zelf. Zonder een realistische cultuurpolitieke toetsing dreigt de kunstbeoefening door amateurs te verworden tot een wankele en overhaaste legitimering van het vaderlandse kunstbeleid.

De redactie

Bibliografische gegevens

Redactie (1992) ‘Redactioneel’. In: *Boekmancahier*, jrg. 4, nr. 11, 6-7.